

загибель озимих і зимуючих видів осінньої популяції, які є більш шкодочинні, ніж сходи, що з'являються весною становила 96 %. Це забезпечило на початку вегетації культурним рослинам оптимальні умори для росту і розвитку, дало можливість в перші фази розвиватися без конкуренції з боку бур'янів. Весною не було потреби повторно обробляти такі посіви гербіцидом. Весняне застосування післясходового гербіциду в фазі повного куціння культури (20 квітня) сприяло зменшенню загальної забур'яненості посівів на 56,3 % порівняно з вихідним показником (340 шт/м²). Найменш чутливими до гербіциду були озимі види бур'янів осінньої вегетації, які на момент весняного обприскування були добре розвинутими, висота їх сягала 12–15 см. Зниження сирої маси бур'янів до контролю за весняного внесення гербіциду становило 55,3 %, тоді як за осіннього – 79,4 %.

Весняне внесення гербіциду сприяло підвищенню в середньому за два роки досліджень урожайності зерна пшениці озимої на 5,0 ц/га або на 24,9 % порівняно з контролем, де хімічний захист не проводився. Хімічне контролювання бур'янів, яке застосовувалось восени, забезпечило підвищення урожайності зерна пшениці озимої на 11,3 ц/га або на 56,2 % порівняно до контролю без захисту і на 6,3 ц/га (20,1 %) порівняно до весняного їх застосування.

Таким чином, наведені вище експериментальні дані вказують на те, що в ґрунтово-кліматичних умовах Полісся хімічне прополювання в осінній період виявилось більш ефективним порівняно з весняним, оскільки забезпечує більш надійний контроль забур'яненості, достовірно підвищує урожайність, що вказує на доцільність його застосування в системі захисту пшениці озимої від бур'янів.

УДК 633.63:631.527.531.12

Карпук Л. М., доктор сільськогосподарських наук,

доцент кафедри землеробства, агрохімії і ґрунтознавства

Вахній С. П., доктор сільськогосподарських наук,

доцент кафедри землеробства, агрохімії і ґрунтознавства

Крикунова О. В., кандидат сільськогосподарських наук,

доцент кафедри землеробства, агрохімії і ґрунтознавства

Павліченко А. А., асистент кафедри землеробства, агрохімії і ґрунтознавства

Білоцерківський національний аграрний університет

Сігалова І. О., кандидат сільськогосподарських наук, науковий співробітник

Інститут агроєкології і природокористування НААН

E-mail: lesya_karpuk@ukr.net

АГРОЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ОРНИХ ЗЕМЕЛЬ КИЇВЩИНИ

Ґрунтовий покрив України на 60 % складається з чорноземів – унікальних за своєю будовою, властивостями і потенційною родю-

чістю ґрунтів. Їм властивий глибокий гумусовий шар, добре виражена зерниста структура, майже ідеальна щільність будови, достатній і помірний запас поживних речовин. На жаль, такі зразкові об'єкти збереглися лише у цілинних умовах. Виявилось, що найкращий у світі чорнозем дуже вразливий до антропогенного втручання і під дією антропогенних чинників може швидко деградувати. Основними чинниками антропогенного впливу на ґрунти є порушення правил внесення і зберігання хімічних речовин, утворення промислових і побутових відходів, викиди забруднюючих речовин та радіонуклідів, надходження забруднених стічних вод тощо.

Основними чинниками антропогенного впливу на ґрунти є порушення правил внесення і зберігання хімічних речовин, утворення промислових і побутових відходів, викиди забруднюючих речовин та радіонуклідів, надходження забруднених стічних вод тощо.

До оцінки деградованості орних земель Київської області включено такі види деградації: дегуміфікація, виснаження ґрунту на азот, фосфор, і калій, ерозія та дефляція, засолення і осолонцювання, підкислення, заболочення та перезволоження, забруднення радіонуклідами. Інтенсивність дегуміфікації та виснаження на біогенні елементи визначали за показниками балансу гумусу, азоту.

Проведена оцінка екологічного стану орних земель Київської області за ступенем прояву та територіальним поширенням ґрунтових деградаційних процесів показала, що при сучасних умовах землекористування панівними видами деградації ґрунтів є дегуміфікація та виснаження орного шару на азот, фосфор і калій. Інтенсивність їх прояву характеризується великими щорічними втратами гумусу та поживних елементів, дефіцит яких з 90-х років постійно зростає. За нашою оцінкою, особливо інтенсивно збіднюються на гумус ґрунти районів Лівобережного Лісостепу (4,2 бала) та зони Полісся (4,0 бали). Найбільшими втратами поживних елементів характеризуються орні землі лісостепової частини області і, в першу чергу, правобережні райони, в яких виснаження на азот, фосфор і калій становить відповідно 4,2, 3,1 та 4,1 бала за п'ятибальною шкалою.

Отже, результати оцінки екологічного стану орних угідь Київської області за проявом деградаційних процесів дали змогу обґрунтувати зміну пріоритетів у ряду традиційних і нових видів деградації для її природно-сільськогосподарських зон. Оцінка масштабів прояву деградаційних процесів вказує на необхідність проведення негайних природоохоронних заходів щодо збереження та відтворення родючості ґрунтів і поліпшення екологічної ситуації в області.